

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7MCdo/18/2014
Identifikačné číslo spisu:	7211218518
Dátum vydania rozhodnutia:	25.11.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Ján Auxt
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:7211218518.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: K.G., so bytom U. zastúpeného obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Illeš, Šimčák, Brösl, s.r.o., so sídlom Štúrova 27, 040 01 Košice, IČO: 36 861 472, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Alexander Brösl, proti žalovanému: Y. V., bytom Y. zastúpeného Mgr. Zdenkom Nováčkom, advokátom so sídlom Brančská 7, 851 01 Bratislava, o zaplatenie 15.500,- € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 18 C 132/2012, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Košice II z 10. októbra 2012 č.k. 18 C 132/2012-93 a uznesení Krajského súdu v Košiciach z 31. októbra 2013 sp. zn. 4 Co 4/2013, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a .

Žalobcovi náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní nepriznáva.

Odôvodnenie

Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvého stupňa“) rozsudkom z 10. októbra 2012 č.k. 18 C 132/2012-93 nepripustil zmenu návrhu na začatie konania a žalobu zamietol. Žalobcu zaviazal zaplatiť žalovanému trovy konania v sume 1.114,90 €. Žalobu zamietol z dôvodu, že žalobca neunesol v konaní dôkazné bremeno o preukázaní nároku na plnenie zo zmluvy o pôžičke. Pokiaľ ide o možnosť zmeny právneho posúdenia nároku žalobcu, súd prvého stupňa v odôvodnení uviedol, že „je na rozhodnutí súdu, či tento prizná z titulu zmluvy o pôžičke alebo z iného právneho titulu pokiaľ sa preukáže, že medzi účastníkmi konania existoval. Predpokladom takéhoto postupu však je, že sa tak strane z nezmenenej skutkovej situácie tj. bez zmeny tých skutočností, ktoré sú rozhodujúce pre kvalifikáciu skutkových okolností, ako totožného skutku. Avšak okrem skutkových okolností, ktoré boli predmetom vyjadrenia zo dňa 7.3.2012, ako boli vyššie zmienené, a ktoré znamenali zmenu žaloby, neboli v konaní uvádzané také skutočnosti, ktoré by znamenali možnosť zmeny právnej kvalifikácie nároku žalobcu bez zmeny skutkového stavu veci.“ Súd prvého stupňa nepriznal náhradu trov konania za žiadosť o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, čo zdôvodnil tým, že je to len v osobnom záujme žalobcu a nemá vplyv na samotnú procesnú obranu účastníka, za poradu s klientom, ktorej vykonanie a potreba neboli preukázané, ani za úkon vyúčtovania odmeny, ktorého vykonanie rovnako nesúvisí s účelnosťou

procesného postupu účastníka sporu a je len predpokladom priznania trov právnenému zástupcovi. Pokiaľ išlo o náhradu za stratu času, ktorú si právny zástupca žalobcu uplatnil, súd prvého stupňa mu ju priznal oproti uplatnenému nároku 48 polhodín za 44 polhodín straty času.

Na odvolanie žalobcu a žalovaného Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 31. októbra 2013 sp. zn. 4 Co 4/2013 zastavil odvolacie konanie vo veci samej a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa výrok o trovách konania. Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd v odôvodnení poukázal na to, že proti rozsudku súdu prvého stupňa podal včas a v zákonnej lehote prostredníctvom svojho právneho zástupcu odvolanie žalobca. Odvolací súd uviedol, že s poukazom na skončenie veci sa nebude s obsahom tohto odvolania zaoberať, nakoľko podané odvolanie v celom rozsahu s výnimkou časti odvolania voči výroku o náhrade trov konania v zákonnej lehote vzal žalobca späť. Preto, že nebolo vzaté odvolanie späť v časti o trovách konania, súd rozhodol tak, že rozhodnutie súdu prvého stupňa o trovách v zmysle ustanovenia § 219 ods. 2 O.s.p. potvrdil. Odvolací súd konštatoval, „že považuje jednoznačne rozhodnutie súdu prvého stupňa, pokiaľ ide o výrok o trovách konania za správne a s poukazom aj na výsledok skončenia odvolacieho konania pokiaľ ide o späťvzatie vo veci samej, nie je potrebné vo veci inak uvažovať“.

Na podnet žalovaného podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len („generálny prokurátor“) mimoriadne dovolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa a uzneseniu odvolacieho súdu s odôvodnením, že nimi bol porušený zákon v časti týkajúcej sa výroku o náhrade trov konania. Generálny prokurátor je toho názoru, že v danom prípade pri rozhodovaní o náhrade trov konania neboli splnené podmienky ustanovené v ustanovení § 150 ods. 1 O.s.p., keďže súd prvého stupňa k aplikácii tohto ustanovenia viedlo len jeho rozhodnutie o čiastočnom oslobodení žalobcu od súdnych poplatkov, na vydanie ktorého neboli taktiež splnené podmienky uvedené v ustanovení § 138 ods. 1 O.s.p. Samotná táto skutočnosť však podľa generálneho prokurátora neumožňuje súdu pri rozhodovaní o náhrade trov postupovať podľa ustanovenia § 150 ods. 1 O.s.p. Ďalej konštatoval, že odvolací súd pri svojom rozhodovaní odvolaním napadnutý výrok súdu prvého stupňa o náhrade trov konania len potvrdil, hoci sa nijako nevysporiadal s mnohopočetnými námietkami žalovaného v jeho odvolaní. Generálny prokurátor považuje rozhodnutie odvolacieho súdu a jeho odôvodnenie za arbitrárne a nepreskúmateľné a napadnuté rozhodnutia vo výrokoch o trovách konania podľa jeho názoru spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci.

Účastníci sa k mimoriadnemu dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Vzhľadom na to, že sa v minulosti vyskytli nejednotné názory na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenia tým, či účastník, ktorý podal podnet na tento mimoriadny opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sám (neúspešne) využil možnosť podať všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky, prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej

republiky (ďalej len „Zbierka“) ako stanovisko R 36/2008 (ďalej aj len „R 36/2008“). Právna veta tohto stanoviska znie: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa.“ Možno však poznamenať, že aj po prijatí stanoviska R 36/2008 sa vyskytli rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré z toho alebo onoho dôvodu odlišne pristupovali k riešeniu otázky procesnej prípustnosti mimoriadneho dovolania.

Obdobne, za účelom prekonania nejednotnosti rozhodovania, prijal Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. marca 2015 pod sp. zn. PL.z. 3/2015 zjednocujúce stanovisko (ďalej aj len „PL. z. 3/2015“), právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky akoi výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Ústavný súd v tomto stanovisku uviedol, že uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku je podľa právneho poriadku Slovenskej republiky priamo dostupné účastníkovi konania v prípade závažných pochybení na strane súdu, a to prostredníctvom niektorého z dovolacích dôvodov zakotvených v § 237 O.s.p., v zmysle ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov; b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania; c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený; d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie; e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný; f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom; g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

V prípade existencie niektorého z už uvedených dovolacích dôvodov má samotný účastník konania k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, ktoré môže úspešne využiť aj v prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesne neprípustné. Ak nejde o takéto závažné pochybenia konajúcich súdov, je uplatnenie mimoriadneho dovolania nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). Rovnaká zásada platí aj pri posudzovaní vyčerpania riadnych opravných prostriedkov účastníkmi konania, ktoré môžu účinne využiť v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (odpor, odvolanie) na ochranu svojich práv a právom chránených záujmov. V týchto prípadoch je potrebné rešpektovať zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie účastníkov konania o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu. Jedným zo základných princípov právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) je princíp právnej istoty, ktorého zákonným naplnením v rámci civilného konania je inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí, teda ich záväznosť a zásadná nezmeniteľnosť.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnomu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných vád [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)]. Právoplatnosť rozhodnutia súdu môže byť prelomená len výnimočne a výlučne iba za účelom zaistenia opravy základných vád alebo justičných

omylov (viď Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, nie však z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009) alebo iného právneho názoru. ESLP tieto predpoklady prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov opätovne zdôraznil v rozhodnutiach z 9. júna 2015 vo veciach DRAFT-OVA, a. s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o., všetky konania pre ESLP boli vedené proti Slovenskej republike. Poukázal v nich na svoju ustálenú judikatúru týkajúcu sa porušenia princípu právnej istoty v dôsledku zrušenia právoplatných súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch na základe mimoriadnych opravných prostriedkov a pripomenul, že takýto postup je prípustný len za účelom napravenia podstatných väd konania alebo omylov vo výkone spravodlivosti, ktoré majú zásadný vplyv na právny systém a nie za účelom zabezpečenia právnej čistoty. ESLP zastáva názor, že ak súd nezistí žiadne „podstatné a presvedčivé okolnosti“, ktoré by odôvodňovali výnimku z princípu právnej istoty, ktorý vyžaduje nezrušiteľnosť súdnych rozhodnutí v súkromnoprávných sporoch, nemožno takýto mimoriadny opravný prostriedok použiť. V označených veciach došlo podľa ESLP v dôsledku využitia inštitútu mimoriadneho dovolania k porušeniu práva účastníkov na spravodlivý súdny proces, ktoré je zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Vzhľadom na súčasnú nejednotnosť rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, kde jednotlivé senáty zaujímali pri posudzovaní procesnej prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora v zásade dva odlišné názory, sudcovia občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu prijali na spoločnom zasadnutí stanovisko zo dňa 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j Občianskeho súdneho poriadku: „procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.“

Dospeli tak k názoru, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné s rozhodnutiami ESLP týkajúcimi sa mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ani s ostatným zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu PL. z. 3/2015. Stanovisko R 36/2008 je prekonané predovšetkým v dôsledku odlišného náhľadu na procesnú povinnosť nespokojného účastníka konania využiť všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky. V nadväznosti na to sa mimoriadne dovolanie zreteľnejšie definuje ako mimoriadny opravný prostriedok majúci vo vzťahu k iným opravným prostriedkom len subsidiárnu povahu. Z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku upravujúcich riadne a mimoriadne opravné prostriedky je zrejmá zásada, že je na účastníkovi, ktorý je nespokojný s konaním alebo rozhodovaním súdu, aby sám, z vlastnej iniciatívy, svojimi procesnými úkonmi a v logickom slede zohľadňujúcim stav, do ktorého sa konanie dostalo, využil postupne všetky procesné prostriedky nápravy (opravné prostriedky), ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. Pravidlo postupného vyčerpania opravných prostriedkov, a to aj v prípade pochybnosti o účinnosti opravného prostriedku, požaduje využiť všetky opravné prostriedky, o ktorých sa dá predpokladať, že povedú k dosiahnutiu nápravy rozhodnutia súdu. V súlade s tým je na účastníkovi konania, aby - až po najvyššiu úroveň využil možnosť podať všetky dostupné opravné prostriedky, ktoré sú čo aj len potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť v jeho prospech rozhodnutie, s ktorým nesúhlasí. To sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na prípady, v ktorých súd mohol (alebo bol povinný) konať aj bez návrhu účastníka. Osobný názor účastníka konania na účinnosť alebo neúčinnosť konkrétneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, náleží ex officio súdu, ktorý rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku. Požiadavka vyčerpania adekvátneho opravného prostriedku pritom nie je splnená už tým, že konanie o určitom opravnom prostriedku („hierarchicky nižšom“) začalo, avšak ešte neskončilo. Vzhľadom na vyššie uvedené je opodstatnené konštatovanie, že mimoriadne dovolanie podané na podnet účastníka konania (teda nie mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom vo veciach uvedených v § 35 ods. 1 a 2 O.s.p. a tiež nie mimoriadne dovolanie podané na podnet osoby odlišnej od účastníka konania) nemožno považovať za procesne prípustné, ak účastník konania bol pasívny v tom zmysle, že sa nepokúsil využiť možnosť podať riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli v jeho dispozícii. V prípade, že účastník občianskeho súdneho konania nevyužil sám možnosť napadnúť rozhodnutie súdu prvého stupňa riadnym opravným

prostriedkom (odvolaním alebo odporom), je mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora smerujúce proti tomuto rozhodnutiu procesne neprípustné. Obdobne je procesne neprípustné mimoriadne dovolanie, pokiaľ je ním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, proti ktorému predtým (neúspešne) nepodal dovolanie ten účastník konania, na podnet ktorého generálny prokurátor podal neskôr mimoriadne dovolanie.

Prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok stanovením jednak určitých objektívnych znakov rozhodnutia [§ 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok odvolacieho súdu) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie odvolacieho súdu)], jednak určením závažných procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolací súd povinný prihliadať ex lege (viď § 242 ods. 1 O.s.p.) vždy - teda bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania - viď § 237 ods. 2 O.s.p.) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

V danom prípade prebehlo štandardné dvojstupňové konanie, v ktorom mal žalovaný možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplyva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Žalovaný nepodal dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 31. októbra 2013 sp. zn. 4 Co 4/2013. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sám nevyužil dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu samotného žalovaného pri včasnej ochrane jeho práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného žalovaným.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie žalovaný. Žalobca nepodal návrh na priznanie náhrady trov konania o mimoriadnom dovolaní; najvyšší súd mu vzhľadom na to nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.